

Zorg en maatschappelijke ondersteuning**Nr. 158****BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID,
WELZIJN EN SPORT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 oktober 2014

In mijn brief over de voorbereidingen op de Wmo 2015 d.d. 27 september 2014 (Kamerstuk 29 538, nr. 157) heb ik de Tweede Kamer geïnformeerd over laatste stand van zaken bij de transitie. Op basis van een peiling met het Transitievolgsysteem op 5 september over de vijf randvoorwaarden uit de focuslijst Wmo 2015 concludeerde ik dat de inspanningen van gemeenten en andere betrokken partijen bij de transitie hun vruchten afwerpen. De fase waarin de voorbereidingen zich op dit moment bevinden is spannend. Daarom betrek ik zoveel mogelijk signalen bij het beoordelen van de stand van zaken.

Sinds 27 september zijn nieuwe monitors tot stand gekomen. De landelijke koepelorganisaties voor aanbieders, ActiZ, VGN, GGZ Nederland, BVKZ, de MO-Groep en MEE Nederland hebben de afgelopen week monitorrapportages opgeleverd over de fase waarin aanbieders zich bevinden, de zorgpunten die zij ervaren en de verwachtingen voor de komende maanden. De Federatie Opvang en BTN hebben eerder al een monitor uitgevoerd.

Daarnaast ben ik de afgelopen dagen op dertien regionale bijeenkomsten met wethouders Wmo en Jeugd in gesprek gegaan over de voorbereidingen die zij treffen voor een zorgvuldige invoering van de Wmo 2015 en de Jeugdwet, de stappen die zij zetten en de belemmeringen die ze ervaren.

In deze brief wil ik u informeren over de uitkomsten van de regionale bijeenkomsten met de wethouders en de voortgangsmonitors van de landelijke koepels van aanbieders, specifiek voor de transitie Wmo. Over de voortgang van de inkoop van de jeugdhulp wordt u nader geïnformeerd in een aparte brief.

1. Regionale bijeenkomsten «Wmo en Jeugd op weg»

De regionale bijeenkomsten met de wethouders hebben tot doel de voortgang van de transities Wmo en Jeugd te bespreken. De wethouders hebben voor de verschillende regio's toegelicht welke stappen tot nu toe zijn gezet en wat op korte termijn nog moet gebeuren. Speciale aandacht gaat in de gesprekken uit naar het proces van inkoop, de inrichting van de toegang, de zorg en ondersteuning voor de verschillende specifieke groepen en de communicatie met de inwoners. Ook is er ruimte voor voorbeelden hoe lokaal en regionaal de transitie en de gewenste omslag in denken en werken hand in hand gaan.

Vanuit de brede verantwoordelijkheid van het kabinet voor een zorgvuldige decentralisatie van verantwoordelijkheden naar gemeenten hebben de Minister van BZK en de Staatssecretarissen van V&J en SZW deelgenomen aan een aantal van deze bijeenkomsten in het land.

De afgelopen week heb ik ook met de mensen gesproken die actie voerden bij de genoemde bijeenkomsten met de wethouders. Ik begrijp de zorgen van deze mensen zeer. Zij zien onrust en willen zekerheid. Cliënten hebben behoefte aan zekerheid over de zorg en ondersteuning die zij nodig hebben. Medewerkers willen de zekerheid dat zij ook volgend jaar hun werk nog kunnen doen. Deze zorgen over de continuïteit van zorg en ondersteuning en de werkgelegenheid heb ik met de wethouders besproken.

De datum voor de afronding van het inkoopproces voor maatschappelijke ondersteuning van 1 oktober uit het stappenplan Wmo 2015 is niet overal gehaald, terwijl gemeenten op 5 september in de peiling van het Transitievolgsysteem gaven te verwachten het inkoopproces wel op 1 oktober gereed te hebben. Formele besluitvorming en ondertekening van de contracten wordt door gemeenten vaak als formaliteit gezien, terwijl het voor de aanbieders het startpunt is voor het verder inrichten van de uitvoering. Hierdoor zijn de beelden over het wel of niet gereed zijn van het inkoopproces op 1 oktober wisselend. Ook zijn er gemeenten die langer over de onderhandelingen hebben gedaan dan vooraf verwacht. Oorzaken voor vertraging zijn een intensief en zorgvuldig proces van afstemming bij het inkoopproces, moeilijke gesprekken over tarieven en onduidelijkheid over de in te kopen volumes vanwege de onzekerheid die de partijen ervaren over de gegevensbestanden.

Vanwege de signalen die ik krijg dat de inkoop achterop loopt bij de planning van het stappenplan Wmo 2015, heb ik de wethouders een geactualiseerde planning voor het afsluiten van contracten gevraagd. Op basis van de eerste reacties kan ik u informeren dat ik inmiddels van 89 gemeenten weet dat er contracten of overeenkomsten zijn ondertekend. Deze dagen loopt dit aantal gestaag op.

Wethouders maken zich zorgen, omdat zij vooraf moeilijk in kunnen schatten of het budget voor 2015 toereikend is. Gemeenten noemen hierbij het grote aantal niet verzilverde indicaties als voorbeeld. Ook eventuele herverdeeleffecten van een nieuw verdeelmodel leiden tot onzekerheid. Een aantal regio's maakt zich hier specifiek zorgen over vanwege ervaringen in het verleden en/of het geringe weerstandvermogen van de regio. Het objectieve verdeelmodel is nog niet gereed. Een onderzoek naar verdeelmaatstaven is aan de VNG en de Raad voor de financiële verhoudingen voorgelegd voor advies. Dit kan leiden tot aanpassingen. Ook wil ik samen met de Minister van BZK en de VNG een zorgvuldige overgang realiseren van het verdeelmodel op basis van historische uitgaven in 2015 naar een verdeelmodel op basis van objectieve verdeelmaatstaven. Hierbij heb ik ook aandacht voor het bijzondere karakter van beschermd wonen.

Op dit moment kan ik niet alle onzekerheid over de budgetten wegnemen, omdat de werkelijke uitvoering in 2015 uiteindelijk zal moeten uitwijzen of er zich knelpunten voordoen, wat de oorzaak is, hoe groot deze knelpunten zijn en waar deze zich voordoen. Dat neemt niet weg dat ik deze zorg zeer serieus neem. Ik heb de wethouders verzekerd dat ik ook na 1 januari 2015 een partner ben bij de decentralisatie. Voor wethouders ben ik aanspreekbaar als zich knelpunten voordoen die een goede uitvoering van de Wmo en de Jeugdwet belemmeren.

Op 7 oktober volgt een volgende levering van de gegevensbestanden van CIZ en zorgkantoren. Deze bestanden bevatten ook de pgb bedragen voor de cliënten die zorg zelf inkopen met een pgb. Bij deze bestanden wordt een toelichting en een factsheet meegeleverd ter ondersteuning van gemeenten bij de interpretatie van de bestanden. Ook blijft de helpdesk bij het CAK beschikbaar. Daarnaast is een informatiekaart met antwoorden op de veelgestelde vragen gepubliceerd. Het Ondersteuningsteam Decentralisaties is beschikbaar om gemeenten te ondersteunen bij de analyse van de bestanden. Met deze ondersteuning verwacht ik dat onnodige onzekerheid wordt voorkomen.

De wethouders hebben aangegeven graag te willen starten met het informeren van hun inwoners over de ophanden zijn veranderingen en de gevolgen in individuele situaties. Zij vinden het van belang om hun uitingen aan te laten sluiten op de landelijke communicatiecampagne en hebben mij gevraagd hier snel mee te starten. In mijn brief van 27 september heb ik u geïnformeerd over de communicatiecampagne die half oktober start. De wethouders hebben mij verzekerd op dat moment klaar te zijn om vragen van inwoners te beantwoorden.

Uit de peiling van het Transitievolgstelsel blijkt dat alle gemeenten ook werken aan de inbedding van de nieuwe taken in de organisatie. Mijn indruk dat vooral op het vlak van administratieve processen en ICT nog een aantal stappen moeten worden gezet, wordt bevestigd door zowel de monitors van de koepels van aanbieders als de regionale bijeenkomsten met wethouders. Zowel gemeenten als aanbieders signaleren knelpunten bij de voorbereiding van het administratieve proces van declareren, factureren en verantwoording. Ter ondersteuning van dit proces zijn er door VWS in het project iWmo, in afstemming met de ketenpartners, standaarden vastgesteld voor de gegevensuitwisseling in het administratieve proces tussen gemeenten en aanbieders van ondersteuning (voor opdrachtverstrekking en declaratie). In de algemene ledenvergadering van de VNG op 17 juni jl. is een resolutie breed gesteund waarin de VNG haar leden oproept deze landelijke standaarden toe te passen. Goede afspraken tussen gemeenten en aanbieders over het gebruik en invulling van deze standaarden op lokaal niveau zijn onderdeel van de verdere invulling die plaats kan vinden nadat de contracten zijn gesloten. Ook dit proces van de implementatie zal door VWS, met de VNG, de komende maanden intensiever worden ondersteund met goede voorbeelden, standaard protocollen, communicatie over bevoorschotting en het bij elkaar brengen van gemeenten en aanbieders om tot daadwerkelijke oplossingen te komen.

Voor aanbieders zijn implementatiedraaiboeken opgesteld als ondersteuning bij het transitiebestendig maken van hun organisatie. De benodigde voorbereidingen in de administratie maken hier onderdeel van uit.

Het project iWmo monitort de voortgang van de activiteiten die worden uitgevoerd door de hiervoor verantwoordelijke partijen, maakt hierover afspraken en bewaakt dat hierin vanuit het oogpunt van gemeenten, aanbieders en de burger sprake is van samenhang en administratieve lastenvermindering.

2. Monitors landelijke koepels van aanbieders

VWS subsidieert de koepels van aanbieders voor het monitoren van de voortgang van de transitie bij aanbieders. In de bijlage treft u de monitors aan van ActiZ, VGN, GGZ Nederland, Federatie Opvang, MEE Nederland en de MO-Groep¹.

De monitors geven in algemene zin een indruk van de voortgang van de transitie zoals dat door aanbieders wordt ervaren. In bestuurlijk overleg is afgesproken dat signalen van individuele aanbieders eerst zoveel als mogelijk lokaal of regionaal worden besproken en opgelost. Waar partijen er onderling niet uitkomen, heb ik met de koepels afgesproken het signaal te analyseren en samen vervolgacties te bepalen. De VNG heeft naar aanleiding van een aantal signalen op 3 oktober een brief gestuurd aan al haar leden om aandacht te vragen voor een aantal veel voorkomende knelpunten. Aanbieders kunnen zich ook direct met signalen melden bij het Interventieteam Langdurige Zorg.

Uit de monitors blijkt dat veel aanbieders die de vragenlijst hebben ingevuld verwachten dat ze op 1 oktober nog niet met alle gemeenten een contract hebben afgesloten. Er zijn respondenten die wel alle contracten voor 2015 hebben afgerond en respondenten die nog geen enkel contract hebben afgesloten. Aanbieders die nog geen contract hebben gesloten, zijn in onzekerheid over de bedrijfsvoering voor 2015 en de inzet van hun personeel. Een meerderheid van de gemeenten heeft afspraken gemaakt over cliëntondersteuning, maar deze zijn nog niet in veel gemeenten vastgelegd in een contract. Uit de monitors blijkt dat de inkoop van beschermd wonen op dit moment minder ver gevorderd is. Dit komt overeen met mijn beeld dat ik heb uit het Transitievolgsysteem en de gesprekken die ik heb gevoerd met de wethouders.

De respondenten verwachten een daling in zowel tarieven als in volumes. Bij deze uitkomst van de monitors dient opgemerkt te worden dat veel gemeenten kiezen voor een aanbestedingsmodel, waar gesprekken over volumes en tarieven plaatsvinden tussen gemeenten en aanbieders. Over de werkelijke tarieven en kortingspercentages kunnen dus pas uitspraken worden gedaan op het moment dat contracten en overeenkomsten zijn gesloten.

De respondenten ervaren nog veel onduidelijkheid over de wijze waarop zorg en ondersteuning in 2015 wordt geregistreerd en verantwoord. Ook worden hierbij veel verschillen tussen gemeenten geconstateerd. De aanbieders verwachten dat dit zal leiden tot een toename van administratieve lasten in 2015. Dit beeld sluit aan bij mijn eigen bevindingen op grond van het Transitievolgsysteem, overleggen met de verschillende betrokken partijen en de regionale bijeenkomsten.

De respondenten constateren dat de inspanning op dit moment vooral is gericht op het garanderen van continuïteit van zorg en ondersteuning en de inkoop. De andere scharnierpunten, zoals vastgoed, administratieve lasten en vernieuwing komen minder nadrukkelijk voor het voetlicht aan de regionale tafels.

Medio oktober verwacht ik de uitkomsten van de monitor van cliëntenorganisaties, waarin cliënten wordt gevraagd of zij voldoende worden geïnformeerd over de veranderingen als gevolg van de Wmo 2015.

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

3. Tot slot

De wethouders en aanbieders spannen zich tot het uiterste in om continuïteit van zorg en ondersteuning te waarborgen. Ik ben en blijf onder de indruk van de enorme inspanningen die de medewerkers van gemeenten en zorgaanbieders, de wethouders en de bestuurders van zorginstellingen leveren om goed aan de start te staan voor 1 januari. De inspanningen zijn niet alleen gericht op het voorkomen van risico's, maar ook om eventuele problemen die zich voordoen zo snel mogelijk te herkennen en op te lossen. De wethouders hebben mij bij de bijeenkomsten nadrukkelijk gevraagd om hen de ruimte te geven om, samen met aanbieders en in samenspraak met de gemeenteraad en cliëntenorganisaties, risico's die zich voordoen op te lossen en hen daar waar mogelijk en gewenst te ondersteunen. Ik heb het vertrouwen dat de wethouders en aanbieders samen in staat zijn om van de invoering van de Wmo 2015 een succes te maken. Samen met de wethouders wil ik voorkomen dat risico's die zich voordoen als gevolg van een omvangrijke transitie leiden tot nieuwe regels die de beoogde vernieuwing in de weg staan. Het is goed dat vertrouwen ook uit te spreken. Het is van belang niet een te optimistisch en niet een te pessimistisch beeld te schetsen van de stand van zaken. Mijn inspanningen zijn er op gericht een realistisch beeld te hebben van de transitie, zodat een ieder weet wat nog te doen staat.

De wethouders hebben mij ook nadrukkelijk te kennen gegeven werk te willen maken van de transformatie. Wethouders zien veel kansen voor vernieuwing van zorg en ondersteuning, gericht op passend maatwerk voor de cliënt. In de bijeenkomsten hebben ze inspirerende voorbeelden gepresenteerd van ondermeer gemeentelijke samenwerking, het werken in wijkteams, de verbinding van ondersteuning met passend onderwijs en de Participatiewet en het versterken van verbindingen met informele zorg. Wethouders stellen terecht dat deze transformatie pas net is gestart. Ik ben dan ook voornemens om in 2015 opnieuw regionale bezoeken af te leggen en met verschillende partijen te bespreken hoe de gewenste transformatie vorm krijgt, welke belemmering ze daarbij ondervinden, hoe verschillende partijen elkaar kunnen inspireren en wat men van elkaar kan leren. Zodoende ontstaat een gezamenlijke vernieuwingsagenda voor jeugd en maatschappelijke ondersteuning.

Onlangs heb ik de gezamenlijke Agenda «Informele Zorg en Ondersteuning» in ontvangst genomen. Hieraan is het afgelopen half jaar intensief gewerkt door organisaties van mantelzorgers en vrijwilligers, aanbieders van zorg en welzijn, organisaties van professionals, cliëntorganisaties, de VNG, ZN en een aantal individuele gemeenten. Ik zal u binnenkort in de voortgangsrapportage over informele zorg hierover informeren. Ik sta dan tevens stil bij de rapporten van het SCP, NIBUD en PGGM, zoals door uw Kamer is verzocht.

In de bijlage treft u – conform uw verzoek – een afschrift van de reactie op de brief van Robbe en Partners waarin wordt gesteld dat een zachte landing van de Wmo en jeugdzorg door gemeenten niet te realiseren is².

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Ten slotte doe ik u met deze brief een geactualiseerd overzicht toekomen van de gemeenten die voor 1 oktober 2014 hebben aangegeven gebruik te willen maken van het hen door de Minister van SZW en mijzelf geboden instrument «toelage huishoudelijke hulp»³. Mij is gebleken dat de bijlage bij de brief van 3 oktober geen volledige weergave betrof.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M.J. van Rijn

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl